

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

ÜÇÜNCÜ DAİRE

GÖKÇE VE DEMİREL – TÜRKİYE
(Başvuru no. 51839/99)

KARAR

STRAZBURG

22 Haziran 2006

Bu karar AIHS'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen şartlarda kesinlik kazanacaktır. Ancak, şekle ilişkin değişiklik yapılabilir.

USUL

Dava, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine, Caferi Sadık Gökçe ve Rıza Demirel isimli iki Türk vatandaşı ("başvuranlar") tarafından, 3 Haziran 1999 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılan başvurudan (no. 51839/99) kaynaklanmaktadır.

Kendilerine adli yardım tanınmış olan başvuranlar, İstanbul Barosu'na bağlı avukat G. Tuncer tarafından temsil edilmişlerdir.

9 Ocak 2003 tarihinde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (Üçüncü Daire), başvurunun kısmen kabuledilmez olduğuna karar vermiş ve başvuranların polis nezaretinde kötü muamele gördüklerine, tutuklu yargılanma sürelerine, davalarının makul bir süre içinde hakkaniyete uygun olarak görülmesini isteme haklarına ve masumiyet karinesine ilişkin şikayetlerini Hükümet'e bildirmeye karar vermiştir.

OLAYLAR

Başvuranlar sırasıyla 1975 ve 1969 doğumludurlar ve AİHM'ye başvuruda bulundukları dönemde Gebze cezaevinde tutulmaktaydılar.

9 Mart 1995 tarihinde, başvuranlar, DEV-SOL (Devrimci Sol) isimli yasa dışı silahlı bir örgüte üye olma şüphesi üzerine İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi polis memurları tarafından yakalanmışlardır.

Başvuranların polis nezaretinde işkenceye maruz kaldıkları iddia edilmiştir.

21 Mart 1995 tarihinde, başvuranlar, İstanbul Adli Tıp Kurumu'ndan bir uzman hekim tarafından muayene edilmişlerdir. Uzman hekim, başvuranların vücudunda herhangi bir yara izi olmadığını rapor etmiş ve Caferi Sadık Gökçe'nin omzunda ağrı olduğuna dair şikayeti olduğunu kaydetmiştir.

Aynı tarihte, başvuranlar, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı'nın ve İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi 3. Daire'sinin huzuruna çıkarılmışlardır. Caferi Sadık Gökçe, hakkındaki suçlamaları kabul etmiş ve gözaltında vermiş olduğu ifadelerin doğruluğunu teyit etmiştir. Öte yandan, Rıza Demirel, polis ifadelerini ve hakkındaki tüm suçlamaları reddetmiştir. Mahkeme, tutuklu yargılanmalarını emretmiştir.

13 Nisan 1995 tarihinde, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı, başvuranları Ceza Kanunu'nun 168 § 2. maddesi uyarınca yasadışı bir örgüte üye olmakla suçlayan bir iddianame sunmuştur.

21 Eylül 1995 tarihinde, her iki başvuran da, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi önünde tutuklulukları sırasında işkenceye maruz kalmış olduklarını ve polis memurları tarafından önceden hazırlanmış olan ifadeleri imzalamak zorunda bırakılmış olduklarını iddia etmişlerdir. Sonrasında, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi, 21 Mart 1995 tarihinde düzenlenmiş olan ve başvuranların kötü muameleye dair hiçbir iz taşımadıklarını belirten tıbbi raporları okumuştur. Müteakip tarihlerde, başvuranlar ilk derece mahkemesinde kötü muamele iddialarını yinelemişlerdir.

Her duruşmanın sonunda, mahkeme, başvuranların tutuksuz yargılanma taleplerini reddetmiş ve tutuklu yargılanmalarını emretmiştir.

11 Mayıs 1999 tarihinde, başvuranlar, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Dördüncü Daire Başkanlığı'na temyiz başvurusunda bulunmuşlar ve tutuksuz yargılanmayı talep etmişlerdir. 12 Mayıs 1999 tarihinde, talepleri reddedilmiştir.

24 Eylül 1999 tarihinde, ilk derece mahkemesi, başvuranların tutuksuz yargılanmalarını emretmiştir.

17 Aralık 2003 tarihinde, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi, başvuranları mahkum etmiş ve on iki yıl altı ay hapis cezasına çarptırmıştır.

Başvuranlar temyiz etmişlerdir.

Nisan 2005'de, Yargıtay ilk derece mahkemesinin kararını bozmuş ve davayı İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'ne göndermiştir.

Dava ilk derece mahkemesinde halen devam etmektedir.

HUKUK

I. AİHS'NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, AİHS'nin 3. maddesi uyarınca polis nezaretinde kötü muameleyle maruz kalmış olduklarından şikayetçi olmuşlardır. 3. madde şöyledir:

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.”

Hükümet, başvuranların, iç hukuk yollarını tüketmiş olarak değerlendirilemeyeceklerini zira kötü muamele iddialarına yönelik cezai soruşturma açılması amacıyla Cumhuriyet Savcısı'na resmi bir şikayette bulunmamış olduklarını ileri sürmüştür. Ayrıca, başvuranların kötü muamele iddialarına karşılık tazminat talep etmediklerini iddia etmiştir. Bundan başka, Hükümet, başvurunun çok geç yapılmış olduğunu zira başvuranların, AİHM'ye polis nezaretlerinin bitiminden itibaren altı ay içinde başvurmuş olmaları gerektiğini ileri sürmüştür.

Başvuranların şikayetinin esasları hakkında, Hükümet, başvuranlara ilişkin tıbbi raporların, başvuranların vücutlarında kötü muameleyle dair hiçbir iz olmadığı sonucunu ortaya koyduğunu belirtmiştir. Hükümet, ayrıca, başvuranların, 21 Mart 1995 tarihinde İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi ve Cumhuriyet Savcısı huzurunda, iddia edilen kötü muameleyle ilişkin şikayette bulunmadıklarını ileri sürmüştür. Hükümet, bu nedenle, başvuranların kötü muamele iddialarının asılsız olduğu sonucuna varmıştır.

Başvuranlar, yanıt olarak, sözkonusu tıbbi raporların gerçeği yansıtmadığını zira ilgili zamanda tıbbi personelin de Devlet yetkilileri tarafından baskı altına alındığını ileri sürmüşlerdir. Ayrıca, Caferi Sadık Gökçe'nin aslında doktora omzundaki ağrıdan şikayetçi

olmuş olduğunu ancak daha detaylı bir muayene için hastaneye götürülmemiş olduğunu iddia etmişlerdir.

AİHM, başvuranların bu davada iç hukuk yollarını tüketip tüketmediklerini ve başvurunun altı ay zaman sınırı içinde yapıp yapılmadığını tespit etmenin gerekli olduğunu değerlendirmemektedir. Zira aşağıda belirtilen nedenlerden dolayı başvuru açıkça dayanaktan yoksundur.

AİHM, başlangıç olarak, AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edildiği iddiası durumunda delil değerlendirmesi yaparken, ispat ölçütü olarak “suçun kesin olarak veya her türlü makul şüpheden uzak olarak kanıtlanmış olması” ölçütünü benimsediğini anımsar (bkz. *Avşar – Türkiye*, no. 25657/94, § 282, AİHM 2001-VII). Böyle bir ispat, ancak, yeterli derecede kuvvetli, açık ve uygun sonuçların veya benzer çürütülmemiş fiili karinelerin bir arada var olmasına bağlı olabilir (bkz. *İrlanda – İngiltere*, 18 Ocak 1978 tarihli karar, Seri A no. 25, s. 65, § 161).

AİHM, görevinin yardımcı niteliğine duyarlıdır ve bunun belirli bir davanın şartlarınca kaçınılmaz kılınmadığı durumda bir ilk derece mahkemesinin görevini üstlenirken dikkatli olmalıdır (bkz. örneğin, *McKerr – İngiltere* (karar), no. 28883/95, 4 Nisan 2000). Ancak, bu davada olduğu gibi AİHS'nin 3. maddesi uyarınca iddialarda bulunulduğu durumda, AİHM, özellikle tam bir inceleme uygulamalıdır (bkz., *mutatis mutandis*, *Ribitsch – Avusturya*, 4 Aralık 1995 tarihli karar, Seri A no. 336, § 32 ve yukarıda anılan *Avşar* § 283).

Bu davada, başvuranlar, AİHM’de, gözlerinin kapatılmış olduğu ve kendilerine yemek verilmemiş olduğu dışında hiçbir detaydan bahsetmeden işkence görmüş olduklarından şikayetçi olmuşlardır. Caferi Sadık Gökçe, 21 Eylül 1995 tarihinde, ilk derece mahkemesinde, Filistin askısına maruz kaldığını iddia etmiştir. Bu iddiayı yargılamanın ileriki aşamalarında yinelememiştir. AİHM, davada, başvuranların İstanbul Emniyet Müdürlüğü’nde polis nezaretinde tutuldukları sırada 3. madde tarafından yasaklanan muameleye maruz kalıp kalmadıkları hakkında şüphe uyandıran bazı unsurlar olduğunu belirtmektedir.

İlk olarak, başvuranlar, polis nezareti süresinin bitiminden hemen sonra, 21 Mart 1995 tarihinde İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı ve İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi huzurunda kötü muamele iddialarını dile getirmemişlerdir. 21 Eylül 1995 tarihinde, başvuranlar ve onların avukatı, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi’nde, başvuranların polis nezaretinde oldukları sürede kötü muameleye maruz kalmış olduklarını ileri sürmüşlerdir. İşkence iddiaları karşısında, ilk derece mahkemesi başvuranların bedenlerinde kötü muameleye dair bir iz olmadığını belirten tıbbi raporları okumuştur. 19 Şubat 1997 ve 6 Şubat 1998 tarihlerinde ilk derece mahkemesinde ve mahkemeye sundukları 28 Nisan 1999 tarihli yazılı ifadelerinde başvuranlar iddialarını yinelemişlerdir; ancak, dava dosyasında, iddialarını 28 Nisan 1999 tarihinden sonra İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi’nde ileri sürdüklerini ortaya koyan bir belge mevcut değildir.

İkinci olarak, 21 Mart 1995 tarihli tıbbi raporlar başvuranların bedenlerinde kötü muameleye dair bir iz ortaya koymamıştır. AİHM, bu raporlarda mevcut olan detay eksikliğinin farkındadır. Bununla beraber, AİHM, dava dosyasında, bu raporlardaki bulgular hakkında şüphe uyandıracak veya başvuranların iddialarını destekleyecek başka bir belgenin mevcut olmadığını belirtmektedir (bkz. *Sevgin ve İnce – Türkiye*, no. 46262/99, § 57, 20 Eylül 2005).

Sonuç olarak, elindeki deliller, AİHM'nin, kesin olarak veya her türlü makul şüpheden uzak olarak başvuruların kötü muameleye maruz kaldıklarına karar vermesini mümkün kılmaz.

AİHM, bu şikayetin açıkça dayanaktan yoksun olduğuna ve AİHS'nin 35 § 3 ve 4. maddesi gereğince reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir.

II. AİHS'NİN 5 § 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, tutuklu yargılanma sürelerinin AİHS'nin 5 § 3. maddesi tarafından öngörülen “makul süre” şartını aştığı konusunda şikayetçi olmuşlardır. Söz konusu maddenin ilgili kısmı şöyledir:

“Bu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullara uyarınca yakalanan veya tutulu durumda bulunan herkes[in] ... makul bir süre içinde yargılanmaya veya adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya hakkı vardır. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminata bağlanabilir.”

Hükümet, bu iddiaya itiraz etmiştir.

A. Kabuledilebilirlik

AİHM, AİHS'nin 35 § 3. maddesi anlamı dahilinde, bu şikayetin dayanaktan yoksun olmadığını belirtmektedir. Ayrıca, başka açılardan da kabuledilmez olmadığını belirtmektedir. Bu nedenle, kabuledilebilir bulunmalıdır.

B. Esaslar

Hükümet, Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin, başvuruların tutuklu yargılanma süresini haksız yere uzatmamış olduğunu ileri sürmüştür. Başvuranların itham edildikleri suçlar ciddi niteliktedir ve tutuklu yargılanmaları aynı zamanda kaçmalarını engellemek için gerekli olmuştur. Devlet Güvenlik Mahkemesi, başvuruların kaçma ve delilleri veya izleri yok etme riskini ve başvuruların tutukluluklarının devamının kamu yararına olduğunu göz önünde bulundurmıştır.

Başvuranlar, tutuklu yargılanmalarının devamına yönelik olarak İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından sunulan gerekçelerin yetersiz olduğunu iddia etmişlerdir.

AİHM, söz konusu bir davada sanığın tutuklu yargılanma süresinin makul süreyi aşmamasını sağlama görevinin öncelikle ulusal yargı makamlarına düştüğünü yinelemektedir. Bu amaçla, masumiyet karinesi ilkesine bağlı kalarak, kişisel özgürlüğe saygı kuralına uymamayı haklı çıkaran gerçek bir kamu yararı gereğinin mevcudiyetini destekleyen veya çürüten delilleri incelemeli ve bunları serbest bırakılma başvurularına ilişkin kararlarında ortaya koymalıdır. AİHM, AİHS'nin 5 § 3. maddesinin ihlal edilip edilmemiş olduğu hususunda bir karara varırken esas olarak söz konusu kararlarda belirtilen nedenler ve itirazlarında başvuran tarafından ortaya konan saptanmış gerçekleri temel almalıdır (bkz. *Assenov ve Diğerleri – Bulgaristan*, 28 Ekim 1998 tarihli karar, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII, § 154).

Yakalanan kişinin bir suç işlemiş olduğuna ilişkin makul şüphenin devamı, tutululuğun devamının geçerliliği için mutlaka aranılan bir koşuldur ancak, belirli bir süre sonra yeterli olmamaktadır. AİHM bu durumda adli makamlarca öne sürülen diğer gerekçelerin, kişinin özgürlüğünden mahrum bırakılmasını haklı çıkarmaya devam edip etmediğini tespit etmelidir (bkz., diğer kararların yanı sıra, *Ilijkov – Bulgaristan*, no. 33977/96, § 77, 26 Temmuz 2001 ve *Labita – İtalya* [BD], no. 26772/95, §§ 152-153, AİHM 2000-IV).

AİHM, sözkonusu davada, gözönüne alınacak sürecin, başvuruların polis nezaretine alındıkları tarih olan 9 Mart 1995 tarihinde başladığını ve başvuruların tutuksuz yargılanmalarına karar verildiği tarih olan 24 Eylül 1999 tarihinde sona erdiğini belirtmektedir. Böylece, bu süre dört yıl ve altı aydan fazla sürmüştür.

Bu süre zarfında, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi, başvuruların tutukluluklarının devamı durumunu, kendi gerek görmesi veya başvuruların talebi üzerine her duruşmanın sonunda incelemiştir. Ancak, Devlet Güvenlik Mahkemesi, “suçun niteliğini, delillerin durumunu ve tutukluluk süresini göz önünde tutarak” gibi klişe ifadeler kullanarak başvuruların tutuklu yargılanmalarının devamını emretmiştir.

AİHM, başvurulara yüklenen suçun ciddiyetini ve ilgili cezanın katılığını göz önüne almaktadır. Ancak, AİHM, kaçma tehlikesinin, yalnızca cezanın katılığı temelinde değerlendirilemeyeceğini; ancak, ya böyle bir tehlikenin varlığını doğrulayabilecek ya da bu tehlikeyi tutuklu yargılanmayı haklı çıkarmayacak kadar önemsiz gösterebilecek, diğer ilgili ek unsurlar açısından incelenmesi gerektiğini hatırlatır (bkz., *Letellier – Fransa*, 26 Haziran 1991 tarihli karar, Seri A no. 207, § 43). Bu bağlamda, AİHM, yerel mahkemenin başvuruların tutuklu yargılanma süresini uzatmaya ilişkin kararlarında, bu şekilde yeterli gerekçelerin mevcut olmadığını kaydeder.

Ayrıca, genellikle “delil durumu” ifadesi, ciddi suç göstergelerinin mevcudiyeti ve devamlılığı hususunda ilgili bir etken olsa dahi, sözkonusu davada bu ifade, tek başına, başvuruların şikayette bulunduğu gözaltı süresinin uzunluğunu haklı gösteremez (bkz. *Demirel/Türkiye*, no. 39324/98, § 59, 28 Ocak 2003, ve *Karagöz/Türkiye*, no. 5701/02, § 42, 20 Ekim 2005).

Yukarıda anılan kanaatler, AİHM’nin, ilk derece mahkemesinin basmakalıp muhakemesi gözönüne alındığında, başvuruların dört yıl altı aydan fazla süren tutuklu yargılanma sürelerinin haklı çıkarılabileceğinin gösterilmemiş olduğu sonucuna varması için yeterlidir.

Dolayısıyla AİHS’nin 5 § 3. maddesi ihlal edilmiştir.

III. AİHS’NİN 6. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

A. Adil Yargılama

Başvurular, kendileri ve İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi hususunda başlatılan cezai takibatın, polis tarafından işkenceye maruz bırakıldıkları sırada alınan ifadelerine dayandığını ileri sürmüşlerdir. İddialarını, AİHS’nin aşağıda kaydedilen 6. maddesine dayandırmışlardır:

“Herkes ... cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan ... bir mahkeme tarafından davasının ... hakkaniyete uygun ... olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir.”

Hükümet, bu hususta görüş belirtmemiştir.

AİHM, 2005 Nisan ayında Yargıtay’ın, ilk derece mahkemesinin kararını feshettiğini, 16 Haziran 2004 tarihli 5190 No.lu Kanun’la, Devlet Güvenlik Mahkemeleri kaldırılmış olduğu için davayı İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi’ne devrettiğini ve dava işlemlerinin halen ilk derece mahkemesi huzurunda devam ettiğini gözlemlemektedir.

AİHM, sonuç olarak, başvuranlar hususunda açılan takibatların kapsamlı bir incelemesinde bulunacak konumda değildir ve yerel mahkemelerin vereceği kararlar veya başvurular, yargılamalarının AİHM huzurunda iddialarını dayandırdıkları haklarını ihlal ettiği kanısına varmış olsalar dahi sözkonusu iç hukuk yolunun, başvurulara uygulanabilecek olması nedeniyle hukuk meselelerinde ikinci bir temyiz doğuracağı sonuçlar üzerinde çıkarımlar yapamayacağı kanısındadır.

Bu nedenle sözkonusu şikayet, iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle AİHS’nin 35 §§ 1. ve 4. maddeleri uyarınca reddedilmelidir.

B. Makul Süre

Başvuranlar, dava işlemlerinin süresinin, AİHS’nin ilgili kısmı aşağıda kaydedilen 6 § 1. maddesinde öngörülen “makul süre” gereğine uygun olmadığı hususunda şikayette bulunmuştur:

Herkes ... cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan ... bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde ... görülmesini istemek hakkına sahiptir.”

Hükümet, sözkonusu iddiaya itiraz etmiştir.

Gözönünde bulundurulması gereken süre, 9 Mart 1995 tarihinde başlamıştır ve halen sona ermemiştir. Sonuç olarak, davayı iki kez incelemiş olan iki yargı dönemi için yaklaşık on yıl on ay sürmüştür.

1. Kabuledilebilirlik

AİHM, başvurunun sözkonusu kısmının AİHS’nin 35 § 3. maddesi uyarınca temelden yoksun olmadığını belirtmektedir. Ayrıca başvurunun kabuledilemez olduğu sonucuna varmak için gerekçe bulunmadığını belirtmektedir. Bu nedenle, kabuledilebilir olduğuna karar verilmelidir.

2. Esaslar

AİHM, dava işlemleri süresinin makul olup olmamasının, dava koşulları ve aşağıda kaydedilen kriterler ışığında değerlendirilmesi gerektiğini yineler: davanın karmaşıklığı, başvuranların ve ilgili makamların tutumları (bkz. *Pélissier ve Sassi/Fransa* [BD], no. 25444/94, § 67, AİHM 1999-II).

Kendisine sunulan delilleri inceleyen ve konuya ilişkin içtihatları göz önünde bulunduran AİHM, sözkonusu davada dava işlemleri süresinin, haddinden fazla olduğu ve “makul süre” gereğini karşılamadığı kanısındadır.

Dolayısıyla, başvurular hususunda açılan cezai takibatın süresi nedeniyle AİHS’nin 6 § 1. maddesi ihlal edilmiştir.

C. Masumiyet Karinesi

Başvurular, AİHS’nin 6 § 2. maddesi uyarınca masumiyet karinesine ilişkin haklarının, yakalanmalarını müteakiben polis memurlarının, kendilerini gazetecilere suçlular olarak tanıtmaları ve İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi’nce hazırlanan bir fezlekenin, dava dosyasına dahil edilmesi nedeniyle ihlal edilmiş olduğu hususunda şikayette bulunmuşlardır.

6§2. madde aşağıda kaydedilmiştir:

“Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır.”

Hükümet, yerel makamlar huzurunda AİHS’ye ilişkin sıkıntılarını dile getirmemiş olmaları nedeniyle başvuruların iç hukuk yollarını tüketmiş olarak kabul edilemeyeceğini ileri sürmüştür. Sözkonusu şikayetin esaslarına ilişkin olarak 6 § 2. maddenin, yetkili makamların devam etmekte olan cezai soruşturmaya ilişkin halkı haberdar etmesini engellemediğini belirtmişlerdir.

Başvurular, ilk iddialarını yinelemiştir.

AİHM, başvurular tarafından gerçek olduğu iddia edilen olayların, başvurunun sözkonusu kısmının aşağıda kaydedilen nedenlerden dolayı kabuledilebilir olmaması nedeniyle, AİHS’nin 6 § 2. maddesinin ihlal edilmiş olduğunu ortaya koyup koymadığına karar vermenin gerekli olmadığı kanısındadır.

AİHM, AİHS’nin 35 § 1. maddesinde öngörülen iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralının, uluslararası adli bir makam veya uyuşmazlık mahkemesi önünde Devlet’e karşı dava açma yoluna gidenler için öncelikle yerel bir adli sistemce sağlanan iç hukuk yollarını tüketme mecburiyetini getirdiğini yinelemektedir. Sonuç olarak Devletlerin, kendi yasal sistemleri aracılığıyla davaları çözümlemeden önce uluslararası bir organ önünde fiillerine ilişkin açıklamada bulunma mecburiyetleri bulunmamaktadır (bkz. *De Wilde, Ooms ve Versyp/Belçika*, 18 Haziran 1971 tarihli kararlı, A Serisi no. 12, § 50).

AİHM ayrıca önünde sunulması amaçlanan şikayetlerin, en azından esasen ve resmi gereklere uygun olarak yerel makamlar önünde sunulmasının yeterli olduğunu yinelemektedir (bkz. *Fressoz ve Roire/Fransa* [BD], no. 29183/95, § 37, AİHM 1999-I).

AİHM, yerel mahkemelere sundukları yazılı ve sözlü ifadelerinde başvuruların, AİHS’ye ilişkin sıkıntılarını ortaya koyduklarını ancak, esasen veya şeklen masum olduklarının kabul edilmesi hususundaki haklarının, yakalanmalarını müteakiben polis tarafından düzenlenen basın toplantısı sonucu ihlal edilmiş olduğuna dair şikayette bulunmadıklarını belirtmektedir.

Bu nedenle başvurular, iç hukuk yollarını tüketmemişlerdir ve başvurunun sözkonusu kısmı, AİHS’nin 35 §§ 1. ve 4. maddeleri uyarınca kabuledilemez olması nedeniyle reddedilmelidir.

IV. AİHS’NİN 13. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, kötü muamele iddiaları hususunda etkin bir iç hukuk yolu bulunmadığına ilişkin şikayette bulunmuşlardır. Şikayetlerini, AİHS’nin 13. maddesine dayandırmışlardır:

“Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev yapan kimseler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, ulusal bir makama etkili bir başvuru yapabilmeye hakkına sahiptir.”

Hükümet, başvuranların 3. madde bağlamındaki sıkıntıları için “savunulabilir bir iddia” ortaya koymamış olmaları nedeniyle yetkili makamların, 13. madde uyarınca bir iç hukuk yolu sağlama yükümlülüklerini yerine getirmemiş oldukları sonucuna varılamayacağını belirtmiştir.

Başvuranlar, Asliye Mahkemesi’nde ve sözkonusu mahkemede yer alan Cumhuriyet Savcısı’nın, işkence gördüklerine dair iddiaları karşısında tamamiyle tepkisiz kalmış olduğunu belirtmiştir.

AİHM 13. maddenin yerel düzeyde, iç hukuk sisteminde koruma altına alınma halleri ne şekilde olursa olsun, AİHS’ye ilişkin hak ve özgürlüklerin esasını yürürlüğe koyacak bir iç hukuk yolunu garanti ettiğini hatırlatmaktadır. Ancak 13. madde yalnızca, şahsın AİHS’nin ihlal edilmesinden dolayı mağdur duruma düştüğüne ilişkin “savunulabilir bir iddia” ortaya koyması durumunda uygulanır (bkz., 27 Nisan 1988 tarihli *Boyle ve Rice/İngiltere* kararı, A Serisi no. 131, § 52).

AİHM, sözkonusu davada sunulan deliller temel alındığında, başvuranların polis tarafından gözaltında tutuldukları sırada kötü muameleye maruz bırakıldıklarının makul şüphenin ötesinde tespit edilmemiş olduğunu yinelemektedir (bkz. paragraf 32). 3. madde bağlamındaki şikayetlerinin açıkça temelden yoksun olduğu sonucuna varmasına neden olan görüşlere ilişkin AİHM başvuranların, 13. madde uyarınca bir iç hukuk yolunu gerekli kılacak sözkonusu sıkıntıları için “savunulabilir bir iddia” sunmadıkları kanısındadır.

Bu nedenle sözkonusu şikayet, açıkça temelden yoksundur ve AİHS’nin 35 §§ 3. ve 4. maddelerine uygun olarak reddedilmelidir.

V. AİHS’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

AİHS’nin 41. maddesi aşağıda kaydedilmiştir:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollarının ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Zarar

Başvuranların herbiri, manevi zarar için 30,000 Euro tazminat talep etmiştir. Ayrıca, maruz kaldıkları maddi zarar için de tazminat istemişler ancak, miktarın belirlenmesini AİHM’nin takdirine bırakmışlardır.

Hükümet, sözkonusu iddialara itiraz etmiştir.

Maddi zarar ilişkin AİHM, başvuruların iddialarını destekleyici hiçbir belge sunmamış olduklarını gözlemler ve talepleri reddeder.

Manevi zarara ilişkin AİHM, başvuruların dava koşullarında belli bir sıkıntıya maruz kalmış olabilecekleri kanısındadır. Adil bir değerlendirmede bulunan AİHM, başvuruların herbirine manevi tazminat olarak 10,000 Euro verilmesine karar verir.

B. Mahkeme Masrafları

Başvuranlar ayrıca Mahkeme huzurunda maruz bırakıldıkları masraf ve harcamalar için 6,000 Euro tazminat talep etmişlerdir.

Hükümet, sözkonusu talebin haddinden fazla olduğunu ileri sürmüştür.

AİHM içtihatına göre, başvuran ancak gerekli olduğu için maruz bırakıldığının ve miktarının makul olduğunun doğrulanması halinde masraf ve harcamalarının tazminine hak kazanır. Sözkonusu davada, kendisine sunulan bilgiler ve yukarıda kaydedilen kriterler ışığında AİHM başvurulara, AİHM önündeki davalarda yaptıkları masraf ve harcamalar için toplam 1,500 Euro ödemenin makul olduğu kanısındadır.

C. Gecikme Faizi

AİHM, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın benimsenmesinin uygun olduğu kanısındadır.

BU GEREKÇELERE DAYANARAK AİHM OYBİRLİĞİYLE,

1. Şikayetlerin, başvuruların tutuklu yargılanma süreleri ve haklarında açılan cezai takibata ilişkin kısmının kabuledilebilir, kalan kısmının kabuledilemez olduğuna,
2. AİHS'nin 5 § 3. maddesinin ihlal edilmiş olduğuna,
3. AİHS'nin 6 § 1. maddesinin ihlal edilmiş olduğuna,
4. (a) Sorumlu Devlet'in, başvurana, AİHS'nin 44 § 2. maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde ödeme gününde geçerli olan kur üzerinden Yeni Türk Lirası'na çevrilmek üzere aşağıda kaydedilen miktarları ödemesine;
 - (i) Manevi zarar için her bir başvurana 10,000 Euro (on bin Euro),
 - (ii) Mahkeme masrafları için başvurulara toplam olarak 1,500 Euro (bin beş yüz Euro),
 - (iii) Yukarıdaki miktarlara uygulanabilecek her tür vergi,(b) Yukarıda değinilen üç ayın bitiminden ödemeye kadar, basit faizin Avrupa Merkez Bankası'nın gecikme süresi boyunca marjinal ödünç verme oranına üç yüzdelik puan eklenerek yukarıdaki miktarların üzerine ödenmesine *karar vermiş*,
5. Başvuranların adil tazmin taleplerinin kalan kısmını *reddetmiştir*.

İşbu karar İngilizce olarak hazırlanmış olup 22 Haziran 2006 tarihinde, İçtüzüğü'nün 77. Maddesi'nin 2 ve 3. fıkraları uyarınca yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Vincent BERGER
Yazı İşleri Müdürü

Boštjan M. ZUPANČIČ
Başkan